

รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม – วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี*

A Model of Boonphawed As a Social-Cultural Costs Buddhist Integration in Kukaew District, Udonnathani Province

¹พระครูวิบูลย์โรภาส (ไพบูลย์ โอภาส), พระมหามิตร ฐิตปัญโญ และ พระโสภณพัฒน์บัณฑิต

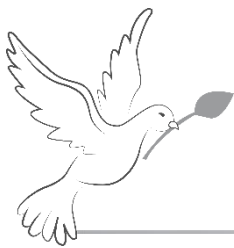
¹Phrakhru Wiboonphattaropas (Phaiboon Obhāso),

PhramahaMit Thitapanyo and Phra Sophonphatthanabandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonkaenCampas, Thailand.

¹Corresponding Author. E-mail: prakruwiboon59@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้นำเสนอการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม - วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 รูป/คน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มแล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัย พบว่า ประวัติความเป็นมาและประเพณีบุญผะเหวดในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานีมีมาตั้งแต่สมัยโบราณปีใดไม่ปรากฏจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ และชาวบ้านได้คิดค้นหาลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอภูแก้ว เพื่อจะนำไปเป็นศูนย์กลางในการจัดงานบุญประเพณีท้องถิ่นที่ยิ่งใหญ่ “บุญผะเหวด” เป็นประเพณีหนึ่งในบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน แนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม - วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี พบว่ามี 10 ด้าน คือ 1) ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีการจัดงานไว้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น 2) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างครอบครัวและชุมชน 3) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในระดับชุมชนกับสังคม 4) การอนุรักษ์ด้านความเชื่อทางศาสนา 5) สร้างแนวทางในการอนุรักษ์จากประสบการณ์จริง 6) สร้างรูปแบบในองค์ความรู้ภูมิปัญญาสู่สาธารณชน 7) ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของบรรพบุรุษไว้ 8) ส่งเสริมศูนย์การอนุรักษ์ด้านการนำวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ 9) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ความเป็นทุนทางสังคม 10) สร้างกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดงาน; บุญผะเหวด; ทุนทางสังคม-วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

* Received April 3, 2020; Revised April 15, 2020; Accepted May 15, 2020

Abstract

This Article research aimed was to Conservation Guidelines of the Phawet merit-making event as integrated Buddhist-social-cultural in Ku Kaew district, Udonthani province. This qualitative research methodology together with its fieldwork for the in-depth interviews to obtain the empirical data based on the qualitative research method. The findings showed that the study of the historical background of the Phawet merit-making event in Ku Kaew district, Udonthani province indicates its existence since ancient times but the certain date is unknown, from the hearsay of the elderly. The villagers have been searching for local cultural characteristics of Ku Kaew district in order to be used as a center for organizing one of the twelve great local traditions of I-san people. The conservation guidelines of the Phawet merit-making event in Ku Kaew district as an integrated Buddhist-socio-cultural capital are as follows: 1) promoting the preservation of traditions or events to stimulate the local economy and ways to create good relations between the family and the community; 2) promoting learning at the community and society level and conservation of religious beliefs.; 3) creating a model for knowledge and wisdom to the public and promoting culture and traditions of ancestors; 4) integrating the dhamma principles and local wisdom as social capital and creating a process for transferring culture from ancestors to children.

Keywords: Model; Boonphawed; Social-Cultural Costs Buddhist Integration

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ได้รับเอาแนวความคิดและวัฒนธรรมของศาสนาอินเดียเข้ามาประพุดิปฏิบัติเป็นระยะเวลาอันยาวนานโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานของสังคมไทย พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อระบบแนวความคิดและพฤติกรรมของคนไทยอย่างลึกซึ้ง (Samakkarn, 1996) เมื่อพระพุทธศาสนาโดยการนำของพระสงฆ์ได้เกี่ยวข้องกับสังคมย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมมากขึ้น โดยที่พระสงฆ์แต่ละรูปต่างมีรูปแบบในการเผยแผ่หลักการทางพระพุทธศาสนาที่ยึดหลักของพระพุทธเจ้าทั้งในรูปแบบของหลักการในการเผยแผ่ เป้าประสงค์ในการเผยแผ่ (Phramaha Somchat Nandadhammiko, 2006) รวมถึงกลวิธีในการอธิบายหลักธรรม และนั่นเองที่ก่อให้เกิดธรรมเนียมหรือวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาขึ้นมา (Khampiranon, 2008) เป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้บุคคลในสังคมเข้าหาธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องกล่อมเกลาจิตใจ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทยนั้นได้มีจารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของสังคม เรียกว่าฮีต 12 และยังมีข้อกรณีกิจที่สนับสนุนหรือเสริมฮีต 12 เรียกว่า คอง 14

บุญผะเหวดเป็นสำเนียงชาวอีสานที่มาจากคำว่า “บุญพระเวส” หรือพระเวสสันดรเป็นประเพณีตามคติความเชื่อของชาวอีสานที่ว่า หากผู้ใดได้ฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรทั้ง 13 กัณฑ์จบภายในวันเดียว จะได้

เกิดร่วมชาติภพกับพระศรีอริยเมตไตรย ในท้องถิ่นโดยเฉพาะในเขตภาคอีสานถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่สำคัญที่สุดของปีจะจัดขึ้นในราวเดือน 4 เรียกว่า บุญพระเวส ทั้งยังมีประเพณีเกี่ยวเนื่องกับเทศกาลนี้ด้วย เช่น พิธีแห่พระเวสเข้าเมืองและพิธีแห่ข้าวพันก้อนเพื่อบูชาคาถาพันทาง การเทศน์มหาชาติในประเทศไทยนั้นได้ปรากฏหลักฐานมีมานานแล้ว โดยนิยมเทศน์ในพระอุโบสถ พระวิหาร หรือศาลาการเปรียญ และไม่ได้จำกัดฤดูกาล ในภาคกลางนิยมเทศน์ระหว่างเทศกาลออกพรรษาถึงเดือน 12 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นิยมเทศน์ในเดือน 2 ถึงเดือน 4 เรียกว่าบุญพระเวส (อ่านว่า ผะ-เหวด ตามสำเนียงอีสาน) ภาคเหนือมีการตั้งธรรมหลวงมหาชาติในเดือนยี่เหนือ (เดือน 2) หรือเดือนพฤศจิกายน และประเพณีเทศน์มหาชาติในเดือน 3 ภาคเหนือคือเดือนธันวาคม ภาคใต้นิยมเทศน์มหาชาติในเดือนอ้าย (Samutkub, 2000) การได้สดับเทศน์มหาชาติตามคติความเชื่อของคนไทยว่าถ้าใครมีความสามารถฟังจบ ทั้ง 13 กัณฑ์ในวันเดียวก็จะได้ผลานิสงส์มาก แม้กระทั่งสิ่งของที่ใช้ในพิธีเทศน์มหาชาติตลอดถึงน้ำมันในพิธีนั้นก็ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก (Phramaha Davaj Khemadhajo, 1994)

ปัจจุบันบุญผะเหวดในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี มีพัฒนาการและเป็นการเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไปจากประเพณีการทำบุญที่เคยจัดเฉพาะในระดับหมู่บ้านและชุมชน เป็นการสร้างอัตลักษณ์หรือจุดเด่นทางวัฒนธรรมประเพณีของอำเภอภูแก้ว และได้กลายมาเป็นงานบุญประจำปีของอำเภอภูแก้ว โดยจัดให้สอดคล้องกับประเพณีนิยมที่ชาวบ้านเคยยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งนี้หากย้อนมองดูการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเกี่ยวกับการจัดงานบุญผะเหวด เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตพบว่าวัฒนธรรมการจัดงานบุญผะเหวดนั้นมีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานบุญผะเหวดของชุมชนภูแก้ว ซึ่งมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษการจัดงานแต่ละครั้งชาวบ้านต้องร่วมมือกันทำการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่มีรายละเอียดของพิธีกรรมหลายอย่าง ชุมชนภูแก้วจะต้องมีความเชื่อเป็นตัวสนับสนุนหรือเป็นสิ่งที่คอยจัดกระบวนการคิด ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมสมัยใหม่ในการจัดงานบุญผะเหวด เพื่อชุมชนจะได้รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมในการจัดงานบุญผะเหวดให้สืบต่อคนรุ่นหลังต่อไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม - วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม - วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 รูป/คน ที่สามารถให้ข้อมูลได้ในชุมชนกุ่มแก้ว ตำบลบ้านจืด อำเภอกุ่มแก้ว จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนอำเภอกุ่มแก้ว ที่มาพึ่งเทศน์บุญพะเหวด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม

4. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำนำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์แล้ว นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

5. การรวบรวมข้อมูล

1) รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถารวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ข้อมูลที่เป็นเอกสารงานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา หนังสือหรือตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญพะเหวดงานวิจัยและเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

2) ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 รูป/คน

3) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 ฉบับและรับคืนมาด้วยตนเองทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เมื่อได้แบบสัมภาษณ์มาจำนวน 30 ฉบับถือว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยต่อไป

4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำชุมชนผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนอำเภอกุ่มแก้วที่มาพึ่งเทศน์บุญพะเหวดหมู่บ้านกุ่มแก้ว ตำบลบ้านจืด อำเภอกุ่มแก้ว จังหวัดอุดรธานี ผู้ร่วมกิจกรรมประเพณีบุญพะเหวดในพื้นที่และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

5) การสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความเป็นมาและประเพณีของการจัดงานบุญพะเหวด การเปลี่ยนแปลงของการจัดงานบุญพะเหวด และแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญพะเหวดในฐานะทุนทางสังคม - วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอกุ่มแก้ว จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้ความคิดเห็น

เกี่ยวกับแนวคิด รูปแบบ การเปลี่ยนแปลงของการจัดงานบุญผะเหวด แนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวด เพื่อแสดงตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดงานบุญผะเหวดในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนามโดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ตามวัตถุประสงค์ในประเด็นต่าง ๆ คือ ประวัติความเป็นมาและประเพณีของการจัดงานบุญผะเหวด การเปลี่ยนแปลงของการจัดงานบุญผะเหวด และแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม - วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี

2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัยสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม - วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี” มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาและประเพณีบุญผะเหวดในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานีมีมาตั้งแต่สมัยโบราณปีใดไม่ปรากฏ จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ และชาวบ้านได้คิดค้นหาลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอภูแก้ว เพื่อที่จะนำไปเป็นศูนย์กลางในการจัดงานบุญประจำปีเป็นประเพณีท้องถิ่นที่ยิ่งใหญ่ “บุญผะเหวด” เป็นสำเนียงชาวอีสานที่มาจากคำว่า “บุญพระเวส” หรือ พระเวสสันดรบุญผะเหวดในอำเภอภูแก้วมีชื่อเรียกว่า “บุญข้าวปุ้น” ซึ่งเป็นชื่อเรียกกันในพื้นที่ ส่วนที่เรียกชื่อกันโดยทั่วไปว่า “บุญมหาชาติ” เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวภูแก้ว นิยมจัดขึ้นในเดือนสี่ช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี จะมีการประดับตกแต่งและมีการเทศน์มหาชาติ มีมหรสพสมโภชและพิธีแห่ผะเหวดเข้าเมืองหรือเชิญผะเหวดเข้าบ้าน จะมีการจัดพิธีที่สำคัญอยู่ 3 วัน คือ วันรวม วันงาน และวันเทศน์มหาชาติตามคติความเชื่อของชาวภูแก้วที่ว่า หากผู้ใดได้ฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรจบทั้ง 13 กัณฑ์ ภายในการเทศน์ครั้งเดียว ภายในวันเดียวจะได้เกิดร่วมชาติภพกับพระศรีอริยเมตไตรย จึงถือได้ว่าเป็นจารีตประเพณีเป็นบุญใหญ่ประจำปีของชาวภูแก้ว

2. การเปลี่ยนแปลงของการจัดงานบุญผะเหวดในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี พบว่า มี 6 ด้าน คือ

- 1) ความเข้าใจของประชาชนในเขตอำเภอภูแก้ว มีความเข้าใจว่าบุญผะเหวดมีมาแต่โบราณตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่
- 2) บุญผะเหวดในอำเภอภูแก้วมีชื่อเรียกว่า บุญข้าวปุ้น ซึ่งเป็นชื่อเรียกกันในพื้นที่ ส่วนบุญมหาชาติเป็นชื่อที่เรียกกันทั่วไป
- 3) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดงานบุญผะเหวด
 - (1) สภาพทางสังคมเปลี่ยนไป ยุคสมัยของบ้านเมืองมีความเจริญขึ้น และวิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป
 - (2) ด้านเศรษฐกิจมีการจัดงานเชิงธุรกิจมากกว่า
 - (3) ด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่จนลืมนึกถึงความสำคัญวัฒนธรรมสมัยใหม่ คนสมัยปัจจุบันไม่เอาใจใส่ใหญ่โตติดสื่อออนไลน์ นวัตกรรมสมัยใหม่อาจจะกลืนกินวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เช่น เด็กหนุ่มสาว สนใจแต่เรื่องบันเทิงจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ
 - (4) สภาพการเมือง จัดงานมักจัดตามแรงกระตุ้นสนับสนุนของนักการเมืองท้องถิ่นด้านงบประมาณ การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ
 - (5) การเปลี่ยนแปลง

ในการจัดงานบุญผะเหวด มักมีการนำวัสดุอุปกรณ์มาประยุกต์ใช้ 6) ผลการเปลี่ยนแปลงบุญผะเหวดในอำเภอ กู่แก้วใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านบุคคล ด้านสังคม ด้านความเชื่อทางศาสนาดังต่อไปนี้ (1) ทางด้านเศรษฐกิจ ผลการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ คือ การจัดงานบุญผะเหวด เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น การจัดงานในแต่ละปีมีความใหญ่โตไม่เท่ากันแล้วแต่สภาพเศรษฐกิจในแต่ละปี เนื่องจากว่าถ้าปีไหนชาวบ้านมีรายได้ดี ก็จะร่วมกันบริจาคทำบุญจำนวนมาก งานก็จะมีความยิ่งใหญ่ตามมาด้วย ปีใดเศรษฐกิจดีพืชผลทางการเกษตรราคาดี ปีนั้นก็มีการจัดงานยิ่งใหญ่มีมหรสพครบครัน ปีใดเศรษฐกิจไม่ดี การจัดงานก็จะไม่ยิ่งใหญ่ (2) ทางด้านบุคคล ผลการเปลี่ยนแปลงทางด้านบุคคลคือ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างครอบครัว การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในการจัดงานบุญผะเหวด ระหว่างชาวบ้านกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผลเสียคือ ในงานบุญมีมหรสพ ก็จะมีเรื่องทะเลาะวิวาท ชกต่อยกันของเด็กวัยรุ่น นักเทศน์บางแห่งไม่มีความรู้เรื่องทำนองแหล่ ผู้จัดการเทศน์มุ่งธุรกิจมากกว่าความศรัทธา การเทศน์เปลี่ยนมาเป็นการเทศน์แบบประยุกต์ ซึ่งขัดกับความเชื่อดั้งเดิมของชาวพุทธที่ต้องรักษาแบบแผนไว้ (3) ทางด้านสังคม ผลการจัดงานบุญผะเหวดทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม คือ สังคมพหุวัฒนธรรมเป็นสังคมที่มีความหลากหลายครอบคลุมมาอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข งานบุญผะเหวดจึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวอำเภอ กู่แก้ว ในการทำกิจกรรมร่วมกันได้เป็นอย่างดี เช่น การร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการกับชุมชน ซึ่งชุมชนจะจัดงานให้ตรงกับวันหยุดราชการ เพื่อให้หัวหน้าส่วนราชการมาเป็นประธานในพิธีและร่วมงานโดยสะดวก (4) ทางด้านความเชื่อทางศาสนา ผลการเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อทางศาสนา มีความเชื่อที่ตรงกันในด้านการทำบุญ การรักษาศีล การเจริญสมาธิ และการบำเพ็ญทานบารมี มีผลและมีอานิสงส์มากมายหลายประการ มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และคิดว่าเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับนิทานชาดกประวัติพระพุทธเจ้าควรอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สืบทอดประเพณีนี้ต่อไป

3. แนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม-วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอ กู่แก้ว จังหวัดอุดรธานี พบว่า มี 10 ด้าน ดังนี้

1) ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีการจัดงานไว้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นมี 2 ด้าน คือ 1) การอนุรักษ์ประเพณีการจัดงานบุญผะเหวดไว้ เพราะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น เป็นรายได้เข้าสู่อำเภอ กู่แก้ว 2) การอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดไว้ เพราะมีความเชื่อที่ว่า ถ้าทำไม่ครบและไม่ถูกต้องตามหลักการที่เคยปฏิบัติจะเกิดอาเพศต่าง ๆ ขึ้น

2) สร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างครอบครัวและชุมชน มี 2 ด้าน คือ 1) การอนุรักษ์ด้านสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างครอบครัวและชุมชนในความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการช่วยงานบุญผะเหวดอัมมัญญไปด้วยกัน คือ (1) ทำให้ประชาชนรู้จักเข้าวัด รู้จักการทำบุญตักบาตร ห้างไกล อบายมุข ฟังเทศน์มหาชาติ การทำความดี โดยยึดต้นแบบการให้ทานอย่างพระเวสสันดร (2) ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีในการร่วมมือกันในการจัดงานบุญผะเหวด 2) การอนุรักษ์การเทศน์แบบดั้งเดิมไว้ งานบุญผะเหวดบางแห่งนักเทศน์ไม่มีความรู้เรื่องทำนองแหล่ การเทศน์เปลี่ยนมาเป็นการเทศน์แบบประยุกต์ ซึ่งขัดกับความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้านที่ต้องรักษาแบบแผนเดิมไว้

3) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในระดับชุมชนกับสังคม มี 2 ด้าน คือ 1) การอนุรักษ์สังคมพุทธวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสังคมที่มีความหลากหลายครอบคลุมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น ในทางวัฒนธรรม ที่สร้างความกลมเกลียวในสังคม 2) การอนุรักษ์การทำงานแบบสมานฉันท์เป็นการร่วมมือกันทำงานทุกฝ่ายแบ่งหน้าที่กันทำงานในการจัดงานบุญผะเหวดอย่างเต็มใจงานบุญผะเหวดจึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวภูแก้ว ในการทำกิจกรรมร่วมกันได้เป็นอย่างดี เช่น การร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการกับชุมชน ซึ่งชุมชนจะจัดงานให้ตรงกับวันหยุดราชการ เพื่อให้หัวหน้าส่วนราชการมาเป็นประธานในพิธีและร่วมงานโดยสะดวก ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันอันเป็นสังคมที่มีอัตลักษณ์ของชาวภูแก้ว พร้อมทั้งการมีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่พร้อมจะอนุรักษ์ไว้ให้เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมตกทอดแก่ลูกหลานสืบไป

4) การอนุรักษ์ด้านความเชื่อทางศาสนา มี 2 ด้าน คือ 1) การอนุรักษ์ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับนิทานชาดกประวัติพระพุทธเจ้า เพราะประชาชนส่วนมากยังมีความเชื่อศรัทธาในบุญผะเหวดว่าเป็นการเสวยชาติหนึ่งของพระพุทธองค์ จึงมีความเชื่อในด้านการทำบุญ การรักษาศีล การเจริญสมาธิ และการบำเพ็ญทานบารมีมาอันสูงส่งมาก 2) การอนุรักษ์แบบแผนประเพณีที่มีมาแต่โบราณมีความเชื่อความศรัทธาในพุทธวิธีมีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยการนำหลักคำสอนในพระเวสสันดรชาดกไปปฏิบัติ ทำให้ประชาชนมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความเชื่อว่าเมื่อได้ฟังเทศน์ให้จบ 13 กัณฑ์ จะได้านิสงส์มากและได้พบพระศรีอาริยมุตไตรัย และทำให้ประชาชนเข้าใจในประเพณีงานบุญผะเหวดมากขึ้น

5) สร้างแนวทางในการอนุรักษ์จากประสบการณ์จริง มี 2 ด้าน คือ 1) กลุ่มที่มีประสบการณ์และทักษะฝีมือ มีการวางแผนทุกภาคส่วนแบ่งกันทำงาน ในการจัดขบวนแห่ผะเหวดเข้าเมืองซึ่งชาวบ้านได้นำองค์ความรู้ในการจัดกิจกรรมประเพณีทุก ๆ ปี ในการเผยแพร่ทางด้านวัฒนธรรมในชุมชนหลากหลายรูปแบบ ศึกษาหาความรู้จากคนเฒ่าคนแก่ และพระภิกษุเพื่อจะได้จัดงานอย่างถูกต้องและมีคุณค่ามากขึ้น 2) กลุ่มที่ไม่มีทักษะทางฝีมือในการจัดงานก็จะร่วมทำกิจกรรมในงานบุญ ร่วมทำบุญ และฟังเทศน์ การจัดงานบุญผะเหวดทางราชการและชุมชนควรร่วมมือร่วมใจกันในการจัดงานจึงจะลุล่วงไปด้วยดี

6) สร้างรูปแบบในองค์ความรู้ภูมิปัญญาสู่สาธารณชน มี 3 ด้าน คือ 1) การอนุรักษ์การวางแผนจัดงานบุญผะเหวดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารทุกสื่อ ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ทางสื่อออนไลน์ทุกประเภท 2) การอนุรักษ์การนำความรู้ภูมิปัญญาของแต่ละคนมาปรับปรุงแก้ไขหรือวางแผนในการจัดงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการนำกลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดงานบุญผะเหวด แบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล 3) การอนุรักษ์ประเพณีบุญผะเหวดแบบดั้งเดิมไว้ ไม่ให้ผิดเพี้ยนในการวางแผนจัดงานผู้นำชุมชนจะต้องศึกษาหาความรู้พระเวสสันดรให้ถ่องแท้จึงจะจัดงานได้ไม่ผิดเพี้ยน

7. การอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมประเพณีของบรรพบุรุษ มี 3 ประเด็น คือ 1) การอนุรักษ์รูปแบบขั้นตอนและพิธีกรรมของการจัดงานบุญผะเหวดไว้ซึ่งจะต้องใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย 2) การอนุรักษ์ในความเป็นเจ้าของประเพณีงานบุญผะเหวดร่วมกัน โดยให้ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของประเพณีบุญผะเหวดและมีส่วนร่วมในการรักษาและสืบทอดประเพณีบุญผะเหวดไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป 3) การอนุรักษ์การสร้าง ความเข้าใจในรากเหง้าวัฒนธรรมประเพณี

ของชาวภูเก๊ว ชุมชนจะต้องรักษาไว้ให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการนำบุตรหลานเข้าร่วมงานบุญ เพื่อให้เขาได้ซึมซับเอาหลักของพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สร้างจิตสำนึกให้ลูกหลานหวงแหนมาตุภูมิ และวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนตนเองไว้ โดยการจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคี เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวัดและสถานที่ราชการ ซึ่งผู้ปกครอง ครู และรัฐควรมีนโยบายหรือโครงการส่งเสริมเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้รักษาประเพณีวัฒนธรรมของบรรพบุรุษไว้

8. การอนุรักษ์ด้านการนำวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการไปบูรณาการ โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปบูรณาการให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา พอสรุปได้ 3 ประเด็น คือ 1) การอนุรักษ์การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันการนำหลักธรรมเรื่องทานในการทำบุญในงานบุญพะเหวด นำหลักธรรมเรื่องปิยวาจา ในการชักชวนคนมาทำบุญ หลักอัตถจริยา เรื่องการช่วยเหลืองานบุญโดยไม่เกี่ยงงาน สมานัตตา การทำบุญอย่างสม่ำเสมอเพื่อดำรงพระพุทธศาสนาไว้สืบไป การพูดจาไพเราะ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ มีความสามัคคีในการจัดงานบุญพะเหวดให้ลุล่วงไปด้วยดี 2) การอนุรักษ์การเทศน์สั่งสอนชาวบ้านให้มารักษาศีล 5 มิให้ขาด หรือศีล 8 ทุกวันพระ สวดมนต์ทำวัตรและมาปฏิบัติธรรมที่วัด 3) การอนุรักษ์การขับเคลื่อนองค์กรของผู้นำชุมชน ได้แก่ (1) โดยนำหลักอริยสัจ 4 อันประกอบด้วย ทุกข์ ความจริงว่าด้วยความทุกข์ สมุทัยเหตุให้เกิดทุกข์ นิโรธ ความดับทุกข์ และมรรค ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ และ (2) หลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ในการขับเคลื่อนชุมชนภูเก๊ว โดยใช้หลักการบริหารเชิงพุทธส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท้องถิ่นร่วมกับทุกภาคส่วน ยังผลไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (3) การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปบูรณาการให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้ความสามารถ ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการนำเงินทุนและทุนทางสังคมมาใช้อย่างคุ้มค่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดงานบุญพะเหวด เพราะเป็นประเพณีที่มีคุณค่าทางด้านจิตวิญญาณของชุมชน

9. การอนุรักษ์ด้านบุญพะเหวดในฐานะทุนทางสังคมมี 3 ประเด็น คือ 1) การอนุรักษ์ทุนทางสังคม คือ ทุนมนุษย์ ทุนภูมิปัญญา ทุนวัฒนธรรม ที่ได้สั่งสมประสบการณ์ไว้แต่ละบุคคล เป็นการใช้ประสบการณ์ฝีมือในการจัดงานบุญพะเหวด 2) การอนุรักษ์รูปแบบการปฏิบัติพิธีกรรมตามเดิมไว้ 3) การอนุรักษ์การจัดงานบุญพะเหวดไว้ เพราะนิทานชาดกพระเวสสันดร ทำให้ชาวอำเภอกูเก๊วเกิดปัญญา เกิดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและสังคม เพื่อรักษาขนบประเพณีไว้ของชาวอำเภอกูเก๊วไว้ให้เป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลานสืบไป

10. สร้างกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน มี 8 ด้าน คือ 1) การอนุรักษ์ทักษะฝีมืออันเป็นต้นทุนในด้านความสามารถของแต่ละบุคคล ที่จะพัฒนาตนเองให้เกิดทักษะในความรู้แต่ละด้านในการสร้างสรรค์จัดงานบุญพะเหวด ความมีสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ไหวพริบ เป็นความสามารถในการจัดการงานบุญพะเหวด ที่นำไปสู่การปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านศาลาโรงธรรม ขบวนแห่พะเหวด รวมถึงภาวะผู้นำชุมชน 2) การอนุรักษ์การถ่ายทอดองค์ความรู้ และประสบการณ์จากบรรพบุรุษที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้เฒ่าผู้แก่ในการจัดงานบุญพะเหวดสู่ลูกหลาน โดยใช้กลยุทธ์ขับเคลื่อนการดำเนินการและมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ให้การจัดงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างชุมชน พระสงฆ์ บุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ ถือว่าเป็นทุนมนุษย์ที่สำคัญประการหนึ่ง ในการจัดบุญผะเหวดหรืองานบุญมหาชาติ ทำให้มนุษย์มีจิตสำนึกในการรู้จัก บาป-บุญคุณโทษ และสำนึกในพระคุณพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และรู้จักสืบสานบุญประเพณีในท้องถิ่นตัวเอง 3) การอนุรักษ์การถ่ายทอดประสบการณ์ ในการวางแผนจัดงานบุญผะเหวดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นทักษะความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สั่งสมเฉพาะตัว โดยการถ่ายทอดประสบการณ์สืบทอดกันมาจากครอบครัวหรือชุมชนท้องถิ่น 4) การอนุรักษ์การสอนภูมิปัญญาให้คนรุ่นหลัง โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ เป็นการอนุรักษ์ประเพณีที่บรรพบุรุษได้คิดขึ้นและปฏิบัติเป็นแบบแผนสืบทอดต่อกันมา นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปช่วยในการจัดงานบุญผะเหวด 5) การอนุรักษ์การสร้างสรรคด้านรูปธรรมและนามธรรม โดยการอบรมพัฒนาบุคคลให้เกิดการคิด การวิเคราะห์ และมีทักษะในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะทุนทางภูมิปัญญาจะนำไปใช้ในการจัดการองค์ความรู้ต่าง ๆ ในทุกระดับจนก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืนได้ 6) การอนุรักษ์โดยการถ่ายทอดผ่านการอบรมสั่งสอน และปฏิบัติสืบทอดกันมาจาก รุ่นสู่รุ่นสืบทอดกันไป 7) การอนุรักษ์โดยคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรม ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ในการใช้สื่อออนไลน์ และการทำธุรกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้คนในชุมชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร้ขีดจำกัดเกิดการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัยจนวัฒนธรรมเดิมถูกผสมผสานทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ทราบวัฒนธรรมดั้งเดิม คนรุ่นใหม่จึงต้องรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ 8) การอนุรักษ์คุณค่าทางจิตวิญญาณไว้ ทุนวัฒนธรรมที่ถูกสื่อผ่านเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นวัตถุจับต้องได้ได้แก่ หนังสือ ภาพเขียน อุปกรณ์ต่าง ๆ ทางสัญลักษณ์ประเพณีบุญผะเหวด

องค์ความรู้ในการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงของการจัดงานบุญผะเหวดในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานีสามารถสรุปได้ 6 ด้าน ดังนี้ 1. ความเข้าใจของประชาชนในเขตอำเภอภูแก้ว มีความเข้าใจว่าบุญผะเหวดมีมาแต่โบราณตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ 2. บุญผะเหวดในอำเภอภูแก้วมีชื่อเรียกว่า บุญข้าวปุ้น 3. สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดงานบุญผะเหวด 4. การเตรียมการจัดงานบุญผะเหวดมักมีพิธีมากขึ้น และกำหนดวันจัดงานมักเป็นไปตามพระนักเทศน์ 5. การเปลี่ยนแปลงในการจัดงานบุญผะเหวด 6. ผลการเปลี่ยนแปลงบุญผะเหวดมักเป็นไปตามระบบเศรษฐกิจ บุคคล สังคมและความเชื่อทางศาสนา

ส่วนแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการจัดงานบุญผะเหวดในฐานะทุนทางสังคม - วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. กิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น 2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 3. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในระดับชุมชนกับสังคม 4. ส่งเสริมกิจกรรมด้านความเชื่อทางศาสนา 5. สร้างแนวทางอนุรักษ์จากประสบการณ์จริง 6. สร้างรูปแบบองค์ความรู้ภูมิปัญญาสู่สาธารณชน 7. ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของบรรพบุรุษไว้ 8. ส่งเสริมศูนย์การอนุรักษ์วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ 9. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ความเป็นทุนทางสังคม 10. สร้างกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 การจัดงานบุญผะเหวด ควรเป็นงานบุญสีขาว ปลอดอบายมุขต่าง ๆ และนำเอาหลักธรรมในพระเวสสันดรชาดกเป็นหลักการในการดำเนินชีวิตภาครัฐ คณะสงฆ์ และผู้นำท้องถิ่นควรมีมาตรการให้เกิดผล

1.2 รัฐบาลและองค์กรเอกชนควรสนับสนุนให้การจัดงานบุญผะเหวดเป็นงานระดับภาคอีสาน พร้อมกันทุกจังหวัดในภาคอีสาน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติมาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ไปเที่ยวจังหวัดไหนก็ได้ในภาคอีสาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้จัดงานบุญผะเหวด ควรนำแนวทางอนุรักษ์งานบุญผะเหวดในงานวิจัยนี้ไปปรับปรุงในการจัดงานครั้งต่อไป

2.2 โรงเรียนควรส่งเสริมนักเรียน นักศึกษาได้เข้าร่วมประเพณีบุญผะเหวด เพื่อให้ได้เรียนรู้ซึมซับวัฒนธรรม และสืบทอดมรดกวัฒนธรรมต่อไป

2.3 ควรศึกษาคติธรรมและอิทธิพลวัฒนธรรมประเพณีบุญผะเหวด ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในภาคอีสาน

2.4 ควรนำผลวิจัยที่ได้จากการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านบุคคล ด้านสังคม ด้านความเชื่อทางศาสนา หรือด้านทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ ทุนปัญญา และทุนวัฒนธรรม ด้านใดที่ขาดความสมบูรณ์ ควรนำมาศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

References

- Khampiranon, U. (2008). *A Study of Buddhist Teachings as appeared in the Phramalaikam luang Literature*. Thesis Master of Art. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phramaha Davaj Khemadhajo. (1994). *A Critical Study of Influence of Mahachati Reaching in Thai Society*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phramaha Somchat Nandadhammiko. (2006). *A Study of Value of the Mahajati Preaching In Lanna*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Samakkarn, S. (1996). *Faith and Religion in Thai society: Social-Humanist Analysis*. Bangkok: Odiestor.

Samutkub, S. (2000). Cultural Politics in Boonphawed in Roi Et. Nakhon Ratchasima: Bureau of Social Technology. University Suranaree Technology.